

Halászzati Lapok

A Magyar
Mezőgazdaság
melléklete

IX. évfolyam

2008/
december

A Haltermelők Országos Szövetsége és TermékTanácsa
információs és marketing hírlevele

SZERKESZTI: Szerkesztő Bizottság • FELELŐS SZERKESZTŐ: Hajtun György

Évértékelő gondolatok

Felemás esztendő zár az idén a magyar halászság. Az év első fele kedvezően alakult, mert a halállomány jól telet, az árak feljebb kúsztak a piacokon, s a takarmány ára is normalizálódott. Ám az év második felében már azt tapasztalták a haltermelők, hogy a kormorán eddig soha nem látott mértékben elszaporodott, s mondhatni kiették a kétnyaras halat a kisebb és nagyobb tavakból egyaránt. Amikor felkértük Dr. Orosz Sándort, a Haltermelők Országos Szövetsége és TermékTanácsa ügyvezető elnökét, hogy értékelje az idei évet, akkor az érdeklődővel kapcsolatban sem sorolhatta az idén elért eredményeket, mert egy sor ügy még nem zárult le. Ennek ellenére a 2009-es esztendőre optimistán tekinthetünk.

• Elnök úr, a magyar halászság életében a december a legmozgalmasabb hónap: ekkor „takarítják be a termés” csaknem felét, mivel a hazai fogyasztási szokások szerint a karácsony a halvásárlás ideje. Mindamelllett a dolgozók hétköznapi sűrűn teltek ebben az évben is, mert a szövetség sokat tett a támogatási szint megmaradásáért, fejlődéséért. Hogyan értékeli Ön ezt az évet?

– Ha stílusos akarok lenni, akkor a kérdésfolyamban tett egyik megjegyzéshez kapcsolódnék. A jó Isten tartsa meg azt a jó szokását a fogyasztónak, hogy legalább az év egyik szakában sok halat szolgál fel és tesz az asztalra.

• Ehhez persze azt is hozzátehetnénk, hogy jó volna, ha sűrűsödnének ezek az alkalmak...

– Igen, s ez ügyben, ki-ki világnézetének megfelelően, már fohászodott, illetve pénztárcájához illően marketing tevékenységet folytatott, hogy bővüljön a fogyasztás. De mint tapasztaljuk, ez sziszifuszi munka, s lassú, minimális eredménnyel jár. De jár, s e tekintetben a teljes év számbavételéből vont következtetés nem lesz más, mint hogy a 2008-as esztendőben sem szakad meg az évtizedes folyamat. Nevezetesen, hogy évente néhány dekával kúszik fel az egy főre jutó halfogyasztás, s ez üdvözlendő, mivel ebben

FOTÓ: HAJTUN GYÖRGY

Dr. Orosz Sándor az év folyamán jó néhány országos és helyi halfőző versenyt nyitott meg (a kép Gyomaendrődön készült)

a belföldi termelésű édes vízi halak fogyasztásnövekedése is fellelhető.

• Ha decemberben értékelünk, akkor mindig feltehetjük a nehezen megkerülhető aktuális kérdést: milyenek a halárak?

– Döntő a karácsony környéki akciózások mértéke, lehetséges hatása, hiszen ez az egész évi árbevételt befolyásolja, s ez az

Tartalom:

Az ország halászléje _____ 3

Halbarátok társasága _____ 4

Maradatok köztünk, vízenjárók! _____ 5

Napirenden a kormorán

és a halbetegségek _____ 6

Szakmai tapasztalatok Szardíniáról _____ 8

utóbbi években mindig negatívan érintette a haltermelőket. Pontos információink nincs még, de hogy lesz akciózás a hallal az áruházláncokban, arra akár mérget is vehetünk. Ami látszik, hogy az árak tekintetében nem lesz szárnyaló a 2008-as év, de vélhetően nem lesz rosszabb, mint a tavalyi. S ne feledjük azt sem, hogy pénzügyi válságot élünk át, ami kihatással van a tógazdák gazdálkodására.

• S mi a helyzet az érdekvédelmi tevékenységgel?

– Ha ma kellene számot adni a tisztújító küldöttgyűlésünkön elhatározott tennivalókról, akkor bizony nem feltétlenül állunk jól, hiszen gyakorlatilag helyben topog az egyik legfontosabb kérdés, az extenzív halastavi agrár-környezetgazdálkodási programhoz szükséges pénzügyi források sorsa. Ez ugyan nem érinti az idei évet, mert minden pályázó megkapta a jogosult összeget, s a 2009. évi pénz is biztosított. Vagyis aki a vállalatának megfelelően gazdálkodik, az hozzájut ehhez a pénzhez. Csak hát ez az a kérdés, amelynek megoldásában a kinyilvánított teljes egyetértés ellenére sem sikerült előrébb lépni. Ennek a megoldásában nem igazán segített a pénzügyi válság megjelenése, mivel egészen másfajta hangsúlyok jelentkeznek Brüsszelben az agrárköltségvetést illetően. Példaként hadd említsem: egyidejűleg szerepelt a Miniszterek Tanácsa ülésén a pénzügyi válság és a klímastratégia témaköre. Hogy mit határoztak a pénzügyi válság ügyében, arról sokat olvashattunk. De

**Kellemes karácsonyi ünnepeket
és eredményekben gazdag boldog új évet kívánunk
minden kedves Olvasónknak!**

(Folytatás a 2. oldalon)

Évértékelő gondolatok

(Folytatás az 1. oldalról)

hogy mi történt a klíma-csomaggal, arról csak a leginkább odafigyelők értesülhettek. Megjegyzem, ez utóbbi témakört is jelentősen érintette a pénzügyi válság, s ma már sokkal kevésbé elkötelezett a stratégia megvalósításában az EU, mint egy évvel ezelőtt. Egy kis ország kis ágazata nem képes az érdeklődés homlokterébe kerülni, különösen akkor, amikor abszolút zilált a magyar igazgatás ezekben a kérdésekben.

• Mire gondol?

– Arra, hogy bár szeptemberben elfogadták Brüsszelben a magyar Halászati Operatív Programot, s ez örömteli, de mindmáig nem állt fel az irányító hatóság. Máiig nem hirdették meg a pályázatokat, pedig két hónap eltelt a brüsszeli döntés óta. Szépen lassan két esztendő veszítünk el ebben a költségvetési ciklusban, hiszen a 2007–2013 időszakra szóló Halászati Operatív Programról van szó. Még garanciát sem látok arra, hogy a jövő év elejét a magukat erre rászánó tógazdák pályázatírással töltsék. Ez is mutatja, hogy a halászati igazgatás, egyáltalán a halászoknak a magyar államéletben való kezelése meglehetősen marginális, annak ellenére, hogy az Európai Unióban ez egy önálló politikában testet öltő ágazat. Akár ezen okból is másként viszonyulhatna a magyar kormány ehhez a tevékenységhez, mert ha másra nem is, legalább a jó alkupozió kialakítására használhatná az apparátust. A kormány ezt nem teszi, mert ugyan a vonatkozó brüsszeli testületi jelenléthez mindenki ragaszkodik, de hogy ott érdemben alakítanak a véleményt, pláne uniós polgár módjára, ez nem igazán jellemzi a szereplőket. Ezzel azt is állítom, hogy nagyon nincs a helyén sem a magyar, sem a brüsszeli kapcsolatrendszerben a hazai halászat állami képviselője. A legnagyobb tisztelem *Gráf József* agrárminiszteré, a minisztériumban dolgozó munkatársaké, s elképzelhető, hogy nem az ő szándékaikon múlik mindez, de mint látható „eredmény”, ez itt van előttünk.

• **S itt van előttünk a jövő évi agrárköltségvetés is, amelyből a halgazdálkodási támogatás kimaradt.**

– Való igaz, miközben folyik a küzdelem az agrár-környezetgazdálkodási pénzek megmentéséért, egy másik fontos környezetvédelmi összefüggést felmutató pénzügyi intézkedéscsomag, nevezetesen az állami haltelepítési csomag kiüresedett. Azzal nincs bajom, hogy a költségvetési rubrika üresen maradt, s nem szerepel benne a 200 millió forint, ugyanis nem a halgazdálkodás támogatásáról van szó. Ez egy környezetvédelmi, a biodiverzitással kapcsolatos, a pénzügyeket is érintő állami haltelepítési program. De hogy is jutottunk el ide? Úgy, hogy a többre hivatott magyar

igazgatás végigasszisztálta, hogy Brüsszel ne notifikálja ezt a halgazdálkodási támogatást. A halgazdálkodási támogatásokat azért nem tudjuk igénybe venni, mert halászok vagyunk, s ezen a jogcímen a brüsszeli halászati alap nem engedélyezi, a vidékfejlesztési forrásokat pedig azért nem vehetjük igénybe, mert nem mezőgazdasági tevékenységet folytatunk. Ember legyen a talpán, aki ezt érti, de azt produkálta a magyar földművelésügyi igazgatás, hogy ez a helyzet alakult ki a magyar halászatban. S a helyzet megváltoztatásáért nem tesz semmit a minisztérium, sőt, jelenleg is hitegetnek bennünket. Hiába a nyilatkozatok, ha amikor tehetne a helyzet megváltoztatásáért, akkor is ellene tesz. A halászbembert az érdekli, hogy tudja-e értékesíteni a halat, avagy nem? Az üzenet jelen pillanatban az, hogy erre a halra nincs szükség. S az rossz, amit a tárca üzen. Az a tárca, amelyik minden személyes találkozás alkalmából agyba-főbe dicseri az ágazatot, a szereplőit, a hozzáállását, a sikerességét, és nem utolsó sorban az egyetértése mellett a konkrét ügyeket érintő segítségét is hangoztatja. A segítség addig tart, amíg a szobából kijövünk. Egy oldalról azonnal megfélekeznek róla, más oldalról azokat az intézkedéseket szüntetik meg, amelyekről egészen más összefüggésekben esett szó. Ami az állami haltelepítési programot illeti, annak a kutatóintézeteknél meg kellett volna jellennie. Bár december 15-ig van még idő e tétel megjelenítésére, a dolgok nem így állnak.

• **Az év folyamán többször is szóba került, hogy a halászati törvény jelentős módosítására van szükség. Hogy áll ez a kérdés?**

– Ha cinikus akarnék lenni, sehogy, hiszen a törvényt marginális kérdésekben toldozza-foldozza az Országgyűlés. De ezek nem adnak választ a ma létező problémákra. S kiderült, hogy minden indoklás nélkül a törvény néhány a halászati jogosultságot birtokló, jogszerűen gazdálkodó védelmet szolgáló intézkedését is hatályon kívül terveznek helyezni. Itt arról van szó, hogy mindaddig, amíg a korábbi használóval nem rendezte el az anyagi jellegű ügyeket, addig az új használó nem léphet birtokba. Ez korrekt dolog, s most ezt a passzust akarják hatályon kívül helyezni.

• **Éz bizony nagyon is meglepő...**

– Azt látom, hogy a 2008-as esztendő az állam és az érdekképviselet kapcsolatában komoly zavarokat mutatott. Ezt már év közben érezhettük, s amikor jeleztük, hogy a magyar halászatnak egy új igazgatási rendszerre van szüksége – megfelelő képviselőt, színvonalú, ranggal bíró képviselőre, aki legalább államtitkári beosztással bír – akkor nem volt válasz. Erre ugyanis nincs fogadókézség. Az FVM a TEAOR mezőgazdasági részére szorult vissza, s aki

ebben nem szerepel, az a minisztérium számára gyakorlatilag nem létezik.

• **Szóljunk néhány gazdálkodási problémáról is. Friss hír Brüsszelből, hogy az európai kormorán-terv kidolgozását 14 tagország támogatja, pedig 13 nem mond nemet.**

– A világeért sem szeretnénk senkit megbántani, de amíg a 14-ből nem lesz 27, addig nem kezdődik el egy európai program. S ez baj, mert rosszul állunk a kormorán fronton. A tógazdák azt jelzik, hogy a két nyaras állomány eltűnt a vízből, s a szaporodásra kész, ivarérett kormoránállomány hatalmas tömege van jelen a tavakon. Ez akár robbanásszerű populáció-növekedést is eredményezhet. Az itthon engedélyezett riasztási és állományritkítási megoldások szinte esélytelenek. Ha nincs nemzetközi összefogás kormorán ügyben, akkor olyan utánpótlás jöhet egyik helyről a másikra, amely tönkre teheti a tógazdákat.

• **A múlt havi Halászati Lapokban írtunk a víziállat-egészségügyi változásokról, s a vízgazdálkodási problémákról. Történt-e változás ezekben a kérdésekben?**

– A legutóbbi Halászati Lapokban megjelent helyzet már nem ugyanaz. Egy dologban nincs változás, mégpedig abban, hogy a magyar pontyállományt meg kell védeni a betegségektől. A magyar állam bejelentette Brüsszelnek a történelmi mentesség iránti igényét a koi herpeszvírussal kapcsolatban, erre egyelőre még nincs válasz. Nem kértük meg viszont a tavaszi virémia-mentességet, holott több mint egy évtizede laboratóriumi vizsgálatok igazolják ezt. Am, az elmúlt időszakban egyetlen egy halászati terület vagy egység vírusmentessé nyilvánítása nem történt meg, már a szónak az európai jogszabályi értelmében. És mivel ez nem történt meg, Brüsszel elzárkózott az igazolás kiadása elől. Azon nem kell csodálkozni, hogy a szakma nem ragaszkodik tovább a virémia-mentességi vizsgálathoz.

• **Az eddigiek alapján valóban az mondható, hogy sok sikert nem értünk el, de egy néhány ügy még korántsem zárult le. Ennek tükrében mit vár a jövő évtől?**

– Szükség lesz a sorok mindenféle szempontból vett rendezésére. A nagyobb bizalom és bürokratikus értelemben is nagyobb rendezettséget igénylő munkavégzésre. Egyszerű dolgokra gondolok: a hirtelen és gyakran spontán jött egyeztetések nem adnak alapot a terv- és okszerű munkához. December 3-án megalakul a Halászati Operatív Program monitoring bizottsága, s remélhetően ez is a fegyelmezettebb, szigorúbb, dokumentációval jobban alátámasztott működést igényli és teremti meg. Inkább feladatként, semmint esélyként élem meg a 2009-es esztendőt.

Hajtun György

Az ország halászléje

Régóta dédelgetett álom válik valóra december 24-én. Az M1-es tévécsatornán 15 és 16 óra között Lévai Ferenc, az Aranyponty Zrt. elnök-vezérigazgatója, a Haltermelők Országos Szövetsége és Terméktanácsának társelnöke Dr. Novics György ügyvéddel, sokszoros halfőző bajnokkal közösen főz – bográcsban és konyhában – egy-egy halászlét. Remény van arra, hogy milliók állnak a tűzhely mellé, és az egyszerű, könnyen elkészíthető, ámde finom és egészséges ételt a két szakács jó tanácsai segítségével könnyedén megfőzik az urak és a háziasszonyok. Így készülhet el az ország halászléje.

A 35. szarvasi, országos halfőző versenyen – amely igen jól sikerült rendezvényként vonul be a halászok évkönyvébe – Lévai Ferenc Máhr András szakállamtitkárral beszélgetve megállapította, hogy Budapesten, az ország központjában nincs egy igazi halászcserda, étterem, ahol sokféle valódi és hazai halételekből válogathat a kedves vendég. A társelnök hozzátette: jó szívvel nem vinne egyetlen halételhez értő barátot sem a budapesti vendéglátóhelyekre, mert nincs olyan egység, ahol a magyar halgasztronómiát megismerhetnék. De az ország más pontjain, városaiban más a helyzet: lásd Szeged, Mohács, Baja, Nagybaracska, Akasztó, Debrecen, Kalocsa, Cegléd és még sorolhatnánk a neveket, ahol hozzáértő módon hódolnak a halgasztronómiának.

A budapesti helyzet azért elszomorító, mert az ország központjáról van szó, és nem csupán kétmillió potenciális vendég él itt, hanem az idegenforgalom egyik fellegvára is a főváros. S az is hiba és hátrány, hogy egy ilyen halas múlttal rendelkező ország, mint a miénk, nem tud a fővárosában felmutatni egy olyan éttermet, ahol a magyar halászság termékei fogyaszthatók. Máhr András a beszélgetés végén azt mondta a társelnöknek – s nem gyakran hallani ezt tőle – hogy egy kis pénzt is hajlandó biztosítani egy igazi budapesti halas csárda megnyitásához, miután a hal szívügye. Nem véletlen, hogy szívesen ül be egy-egy neves verseny zsűrijébe, ahol tudásával, jelenlétével támogatja a kis hazai gasztronómiai fesztivált, amit mi országos halászléfőző és halétel bajnokságnak hívunk. Jó, hogy ezeket a versenyeket megrendezi a szövetség és a helyi halas cégek, mert rangot ad a szakmának. Nagyon sokat köszönhetünk annak, hogy a halgasztronómiánk kicsit előrébb lépett, és azon versenyeznek, ki tud jobb halászlét főzni.

Történelmi emlékek igazolják, hogy a magyarok étrendjében a hal fő helyen szerepelt. A királyok, nemesek rendszeresen fogyasztották a különféle halat. A legtovább és legokosabban élő szerzetesrendek nem véletlenül kapták meg a különböző vi-

zek halászati jogát, hiszen a halétel nem csak a böjti idők, hanem a mindennapok étele is volt. Ők tudták, amit mára elfelejtettünk, hogy a halnál nincs egészségesebb fehérjeforrás. És miután akkoriban Magyarországon, számos helyen lehetett halat fogni, így sokan fogyasztották. Az 1500-as években alakult ki a köteles hal fogalma, s a rendelet úgy szabályozta, hogy azon halak, amelyek méternél nagyobbra nőttek csukában és harcsában, illetve azok, amelyek tokféléknek számítanak – viza, sóreg és vágótok, kecsége – ezek voltak a köteles halak. Ezeket a halakat kötelesek voltak a halászati jog gyakorló leadni az aktuális uraságnak, s ehhez társult a tized, amit a megfogott halból kellett befizetni. Ezek az idők sajnos elmúltak.

Visszatérve napjainkra, szerencsés fordulat következett be azzal, hogy az MTV 1-es csatornáján elfogadták azt a műsorajánlatot, amit a vezérigazgató tett. Eszerint karácsony napján, december 24-én 15 és 16 óra között – Halra magyar! címszóval – Novics Györggyel közösen főznek egy-egy halászlét. Novics György bográcsban, Lévai Ferenc a konyhában. Persze jól tudjuk, hogy minden halászlé finom, amit megfőznek, de ezúttal egy könnyű bajai recept alapján lehet megfőzni a kinek-kinek nyertes halászléjét. Az egy órás műsoridőben mód nyílik a szakma „eladására” is, s arra, hogy kedvet ébresszenek a hal iránt, amely a jövő élelmisszere. Ha valaha igaz volt, hogy egészségesebben kellene élnünk, és olcsóbban

is, akkor ez a mára is igaz. A magyar halászság kiváló alapanyagot kínál a fogyasztóknak, hiszen az olcsó busától a pontyon keresztül a drágább ragadozó halig minden kapható. A halászoknak azonban nem csak az az érdekük, hogy eladják a halukat és megéljenek belőle, hanem az is, hogy nép-egészségügyi programmá váljon a halfogyasztás.

Lévai Ferenc, társelnök

A két szakács azt reméli a tévéműsortól, hogy az egyszerű recept vonzóvá teszi a halászlé főzését. Ot alapanyag szükséges az ízletes ételhez: só, piros paprika, hagyma, víz és természetesen jó minőségű magyar ponty. Ez az étel fogyasztható tésztával, halgombóccal és a nélkül, nem kell hozzá passzírozó, s bárki könnyen elkészítheti.

Nem titkokat árulnak el, hanem felhívják a figyelmet arra, hogy itt van az egyik legfinomabb étel, ami egészséges, könnyű, nem is drága, s egy óra alatt elkészíthető. Egy hibája van: főleg férfiak főzik, de a karácsonyi órában a nőkre is főszerep hárul.

Ami a karácsonyi halpíacot illeti, Lévai Ferenc úgy vé-

li, lesz elegendő hal az üzletekben annak ellenére, hogy ellentmondásos évet tudhatunk magunk mögött. Az év első fele nehezen indult, hiszen nem volt elegendő egy- és kétnyaras állomány, mindkét vetőmag piacon volt hiány, de a tógazdák úgy gondolták, hogy az előnevelt hallal pótolják a hiányt. A tavalyi drága takarmányárak miatt kevés terményt tároltak be, s mindenki úgy indult az évek, hogy a trágyázással termeli meg a plankton. Ez így is történt, de két dologgal nem számoltak. Az egyik: az idej gabonatermésnek köszönhetően az árak mélyre süllyedtek. (Milyen jó lenne, ha Lévai Ferenc tavalyi javaslata megvalósult volna: legyen egy magyar takarmányalap, amely az árak szélsőséges ingadozását megakadályozza. Nem jött létre. A szerk.) A másik – jóval kellemetlenebb – dolog, hogy a kormorán olyan inváziószzerűen lepte meg a nagy gazdaságokat, hogy jóformán eltűntek a tavakból a kétnyaras állományok. Ezek hiánya jövőre érezte-ti hatását. Viszont kedvező fordulat az idén, hogy a román piac egyre több magyar halat igényel és vesz fel. Ennek hatására kiegyensúlyozottabbá és ártartóbbá válik a piac, mondta végezetül Lévai Ferenc.

H. Gy.

Ami a karácsonyi halpíacot illeti, Lévai Ferenc úgy véli, lesz elegendő hal az üzletekben annak ellenére, hogy ellentmondásos évet tudhatunk magunk mögött.

Történelmi emlékek igazolják, hogy a magyarok étrendjében a hal fő helyen szerepelt.

Halbarátok társasága

A Magyar Haltani Társaság egyesületként működő társadalmi szervezet, amelyben a természetes vizek haltani vizsgálatával foglalkozó kutatók, valamint a téma iránt mélyebb érdeklődést mutató, a vizeinkért és halállományukért felelősséget érző és tenni akaró személyek tevékenykednek ezek megóvása, jobbítása érdekében. Az egyesület fő célja a természetes vizek halaira irányuló faunisztikai, ökológiai és természetvédelmi kutatások ösztönzése, az eredmények és tapasztalatok közkinccsé tételének szorgalmazása, valamint a hazai halászatbiológiai kutatások támogatásában való közreműködés – tájékoztatta lapunkat dr. Harka Ákos, az egyesület elnöke.

A 68. évében járó Harka Ákos neve halas körökben nem ismeretlen, hiszen évtizedek óta rendszeresen jelennek meg cikkei a különböző lapokban, és halainkat újszerű formában bemutató könyveit is sokan forgatják. Sikeres tanári pályafutását befejezve, immár nyugdíjasként él Tiszafüreden, a Tisza-tó partján. A haltani kutatómunkát azonban, amellyel a '60-as évek elején jegyezte el magát, még ma is folytatja, sőt – némi tudományszervezői és ismeretterjesztői feladattal kiegészülve – ez vált életének főtevékenységévé.

Három éve alakultak

Látva, hogy a természetes vizek kutatói gyakran algológusok, rovarászok és madarászok előtt tartják haltani előadásait, arra gondolt, létre kell hozni egy önálló társaságot, amelyben a hallgatóságot is olyan szakmabeliek alkotják, akikről az előadók hasznos, előrevívó visszajelzéseket kapnak munkájukról.

Kezdeményezésére 2005-ben 40 fővel megalakult a Magyar Haltani Társaság, amelynek irányítója az ötfős elnökség. Ebben az elnök mellett dr. Juhász Lajos alelnök és dr. Nagy Sándor Alex – mindketten a Debreceni Egyetem tanszékvezetői –, valamint Sallai Zoltán és Szepesi Zsolt foglal helyet. Az egyesület a kárpát-medencei, ezen belül elsősorban a magyarországi vizek kutatóit és a természetes vizek halai iránt érdeklődő, érdekükben tenni akaró embereket igyekszik összefogni. Jelenleg 64 tagjuk van, s nemcsak kutatók, egyetemi oktatók és hallgatók, hanem például nemzeti parki munkatársak, halászok, horgászok. Akad egy ifjúsági tagjuk is, aki 16 éves, a legidősebb pedig dr. Woyanovich Elek professzor, Lexi bácsi, aki túl a 95. évén is aktív, friss szemléi életet él. Képzetszég terén a gimnáziumi tanulótól az akadémikusig terjed a skála. Elefántcsonttoronyról tehát szó sincs. Az egyesület nyitott mindazok előtt, akik nem csupán süttve-főzve szeretik a halakat, hanem élőlényként is érdeklődnek irántuk, és készek tenni is értük.

Levelező tagság

A Magyar Haltani Társaság évente egyszer tart olyan összejövetelt – a páros években előadóülést, a páratlan években tágabb körű konferenciát –, amelyen tagjai beszámolnak új kutatási eredményeikről. A két évente rendezett haltani konferenciák anyaga nyomtatásban is megjelenik a szervezet kiadványában. A Pisces Hungarici eddig két kötettel jelentkezett, a társaság honlapján (mhtweb.extra.hu) mindkettő elérhető. A tagok elsősorban interneten tartják egymással a kapcsolatot, hiszen az ország 17 megyéjéből, továbbá Székelyhídról, Nagyváradról és Újvidékről verbuválódtak. „Nincs módunk rá, hogy sűrűn találkozzunk és beszéljünk, de az a fontos, hogy ki-ki a társaság alapszabályának szellemében tegye a dolgát a maga területén” – jellemezte az elnök sajátos helyzetüket. Legtöbbször e-mailben konzultálnak egymással, így küldik szét a legfrissebb eredményeket – például azt, hogy hol, milyen új halfajt tűnt fel –, így továbbítják készülő dolgozataikat lektorálásra, vagy juttatják el válaszukat a hozzájuk intézett szakmai kérdésekre. Legutóbb például arra, hogy mit lehetne tenni a lápi póc Kis-Balaton környéki állományáért, amelyet súlyosan veszélyeztet a terjeszkedő amurgébé.

Halfaunánk különleges érték

Ellentétben a nyugat-európai és a szomszédos államok többségével, ahol korábban is rendszeresen vizsgálták a természetes vizek halállományát, nálunk sokáig háttérbe szorult a haltani kutatás. Vizeinket többnyire kémiai alapon minősítették, biológiai vizsgálatuk legfőképpen a plankton-szervezetek szintjéig terjedt. Uniós csatlakozásunkkal szerencsére változott a helyzet, ma már a halállomány összetétele fontos szerepet játszik a vizek értékelésében, s ez így is van rendjén. A halak ugyanis olyan, viszonylag hosszabb élettartamú szervezetek, amelyek a vízi tápláléklánc csúcán helyezkednek el. Ezért ha egy vízter halállománya rendben van, akkor valószínűleg a piramis

Dr. Harka Ákos

alsóbb szintjein is rendben mennek a dolgok, hiszen létük azokon alapul, érvel álláspontja mellett Harka Ákos.

Halfaunánk sajátos helyet foglal el Európában, tudniillik a Kárpát-medence tekintetben is hidat képez kontinensünk nyugati és keleti része között. A jégkorszak végére vidékünkön is csak az északabbi területekről származó hidegkedvelő, hidegtűrő fajok maradtak meg, de az enyhüléssel megkezdődött a Fekete- és Kaszpi-tenger vidékén élő fajoknak a beszivárgása. Így került hozzánk már évezredekkel ezelőtt a garda, a bagolykeszeg, a kősüllő, és ennek következtében alakult ki tájunkon olyan változatos halfauna, amely sajátos értéket képvisel kontinensünkön, mondja a társaság elnöke.

Klímaváltozás

A halak őshonossága tekintetében nincs egységes álláspont a szakemberek körében. Harka Ákos azokat a fajokat tekinti őshonosnak, amelyek emberi közreműködés nélkül jelentek meg vizeinkben, és már legalább egy évezrede itt élnek. Eszerint az említett garda és társai őshonosak nálunk, ellenben a tarka gébet, amely ugyancsak emberi közreműködés nélkül, de csak valamikor a XIX. században érkezett hozzánk a Duna alsó szakaszáról, jövevénynek tekintik.

1950 és 2000 között a Tisza hőmérséklete 1,1, a Dunáé 1,3 fokkal emelkedett, s a folyamat az utóbbi évtizedben gyorsulni látszik. Nem csoda hát, hogy a tarka gébet újabb melegkedvelő fajok követték. Rokoni közül 1970-ben a folyami géb, 1996-ban a Kessler-géb, 2001-ben a feketeszájú géb, 2004-ben a csupasztorkú géb került elő vizeinkből, igazolva, hogy a klímaváltozás halfaunánkban is komoly változásokat idéz elő. Ilyen gyors ütemű átalakulásra még nem volt példa a történelem során, és a folytatása nyilvánvaló. Társaságunk – ha szabad így mondani – a természet pulzusán tartja a kezét, s igyekszik nyomon követni a vizeinkben és halállományukban bekövetkező változásokat, fejezte be nyilatkozatát dr. Harka Ákos, az egyesület elnöke.

H. Gy.

Maradjatok köztünk, vízenjárók!

Ezen cikkünk szerzője, Kunkovács László – van-e, ki e nevet nem ismeri? – fényképezőgépével és jegyzetfüzetével járja a világot. Megörökíti a múltat a jelen és a jövő érdekében. Miként Herman Ottó a 19. század második felében, úgy Kunkovács László sem engedi elfeledni egy-egy szakma mindennapjait. Képeit nézegetve messzire visz a képzelet. A halász-szerszámok többségét ma már csak padláson lehetjük fel, no meg a szerző fekete-fehér, ámde igen kifejező és művészi képein. Az alábbi gondolatokat – elhangzottak Gyomaendrődön, 2008. augusztus 17-én, a halászati tanácskozáson – akár karácsonyi üzenetként is felfoghatjuk. Sok ilyen üzenetre van manapság szükségünk...

Egyszerűsítették az ábrát utóbb Horvátországban is. Ott egyesül a Dráva a Dunával. A vadvízekkel teliszabdalt, kiterjedt Drávazug még a mi Gemencünkön is túlsz – és persze természetvédelmi terület. A közepén, egy nagyobb szárazulaton találjuk az ősi magyar halászfalut, Kopácsot, ahol 40–50 éve még fél-száz halászfamilia megélt a vizekből. Ennek állított emléket *Lábadi Károly* A kopácsi vízvilág című könyvével. Egyebet nem tehetett, a halászat itt már a múlté. Úgy gondolta a hatóság, hogy a nemzeti parkból ki kell tiltani a halászatot. Tévedtek, megcsonkították ezáltal.

Nepomuki Szent Jánost, akinek szép számmal találjuk szobrait folyóink partján – itt, a gyoma-ligeti hídon is van – tartják a „vízenjárók” védőszentjének. Hozzá fohászodott a halászsok, vízimolnárok, hajósok, tutajosok hajdan népes tábora. Jócskán megfogatkoztak. Már csak a halász járja a vizeinket hajnalonként, szinte rejtőzködve a zajos világ elől. Minek is a hangos beszéd azzal a társsal, aki ezer nyelven társalog a hozzá értővel? Félrehúzódnak a halászsok, mint akik nem akarnak részt venni a nagy tolongásban.

Szülővidékem folyóját Körözsnek mondjuk, a Sinka-versekben is így halljuk – élő nyelvtörténet. Ez a táj nem képzelhető el a halász nélkül. (Vagy ha mégis, az nekem rémálom.) Mint gyerkcöcök, minden szabadidőnket a „Körözs alatt” töltöttük. Otthon annyit fűztek hozzá: „Aztán ne maradj későre, mert elvisz a topelec!” Vele ijesztgették. A topelec népi hitvilágunk helyi szüleménye, valami kevert lény, az óriásharcsa és a vízben élő rossz ember egyszerre.

„Beránt, ha estig ott maradsz!” Így szólt szüleink intelve. Csatangolásaink közben a halász munkáját is meglesztük. Tudtuk, hol őrzi szerszámaikat, hová kötötte a bárkáját, amiből ki nem szedték volna a halakat a világért se – ha volt rajta lakat, ha nem. „Ebből él, ne bántuk!” Ez volt a közmegegyezés akkoriban. A halász alakja kitéphetetlenül belegyökeredzik ebbe a világba. Vagy mégsem?

Más országokban járva voltak „fejbekölnítő” élményeim. Északi szomszédunknál, az odaáti Komáromban, ahol néprajzi olvasmányaim szerint patinás halászcsaládok éltek, a mai utódok iránt érdeklődtem. Kiderült, előbb a fogalmakat kell pontosítani, ott ugyanis a hivatásos halászt nem értik, mert a foglalkozás megszűnt, emléke elhalványodott. Hol a horgász, hol a rapsicot, hol az orvhalszt értették alatta. A térségünket belengő eszmerzszerkesztésedegennek érezte, nem tudta besorakoztatni, aki nem a felülről vezényelt tanfolyamokon tanult, ellenben jól megvolt az úkapjától örökölt a tudással. Soha nem tudták az irodából, hol van éppen, ellenőrizni meg végre nem lehetett. Legjobb az ilyen mesterseget megtiltani! Még szerencse, hogy a hazai halászati szövetségi rendszer nem

FOTÓ: HAJTUN GYÖRGY

A kiállított fotók egy része

volt ilyen fafejű. Csak a valóban brigádmunkát követelő nagy húzóhálókat vették köztulajdonba. A közös munkák elvégzésével ki-ki úgy halászott a saját szerszámaival, mint egykoron. Európa kellős közepén maradt egy térség, ahol tovább élhetett a halfogó eszközök és módszerek sokfélesége. A halcsapdák az emberiség legrégebbi szellemi termékei. A hagyományos halászat révén itt marasztaltuk műveltségünknek egy ma is életképes mélyrétét, amely országunk arculatát színezi, gazdagítja.

Nem így, ha kelet felé utazunk. A Volgán túl, de még az Urálon innen élnek a finnugor udmurtok. Amikor fővárosukban, Izsevszken érdeklődtem, szinte megrökönyödtem a kérdésen, mert a halfogás ilyen formában rég tilos. Nem vitakoztam, de a távoli falvakban újra faggatózni kezdtem. Már jött is egy halász. Legyintett a városi hatalmasok reguláira. Teszi, ami ésszerű: miért ne halászna? Mindent megmutatott, sokat fényképeztem. Az udmurtoknál sikerült megörökítenem a bokorháló használatát, amiről a gyomaendrődi Kiss Sándor kénytelen volt leírni a könyvében, hogy magyar földön már nem használják. (Íme, a kései utódok is kutathatják még a témát Herman Ottó gyűjtései után másfél évszázaddal!)

A rég polgárosult, – ha ebben mérjük – előtünk járó nyugaton azért se keressük a halászat őseredetű formáját, mert a télen-nyáron fedél nélküli életet ők már nem vállalják. Úgy gondolták, a folyók és tavak legyenek a horgászoké, a halhúst úgyis a tengerek meg a tógazdaságok adják. Újabbán onnan szabályoznak minket, kötődéseinket nem érzékelik.

Még egy varsakaró sem áruklodik az ember belesimuló jelenlétéről, pedig ez a harmónia végre egy felmutatni való jó példa lehetne, miközben csak úgy záporoznak ránk a híradások a világméretű környezetkárosításokról.

Többször voltam Kopácson, az őszi halászbúcsún. Mind itt vannak a halászkok. Se vége, se hossza a régi történeteknek, de a tógazdaságból hozatják a halat az ünnepi asztalhoz. Nem lehet átlépni a törvény szigorát, szinte szenvednek ettől. (Messziről nézve ez fel sem tűnik?)

Szerett Közép-Európánkban a paraszti létezés határozza meg a kultúránkat. A szántóvető mellé odavehetjük a halászt meg a pástort is. Ha elolvassuk *Wladislaw Reymont* Nobel-díjjal kitüntetett *Parasztok* című könyvét – hatalmas tabló a lengyel falu mindennapjairól – szinte itthon járunk. Erről a világról állítottak emléket legjobb műveikkel a magyar tollforgatók is. (Írók, költők, most miért nem jajongtok?) Volt itt egy talapzat, ami harmonikusá rendezte a természethez, no meg az embertársainkhoz való viszonyunkat, működőképessé formálta a sorra következő generációkat. Kikezdehetetlennek látszott. Most ez a fundamentum folyton csonkul – megcsonkítják, lefaragnak belőle. Tehetünk-e valamit mi, kisemberek? A halfőző sokadalmakat sokfelé hirdetik. Abban adhatunk többet, hogy a finomságok csáberejét meghagyva arra tereljük a figyelmet, aki mögötte van, az emberre, a vízenjárókra. Érezzék jól magukat a halászsok ezen az ünnepnapon, no meg azután is az idők végezetéig.

Kihez fohászodjunk?

Kunkovács László

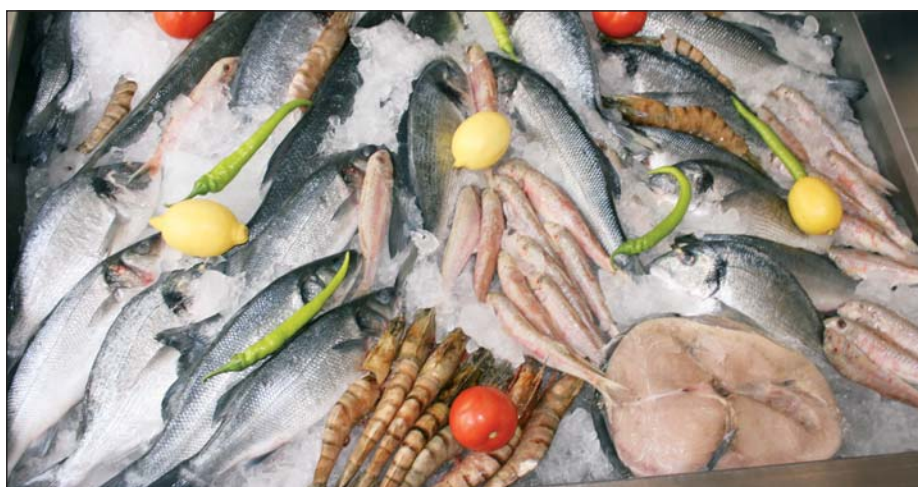

Napirenden a kormorán és a halbetegségek

Az Európai Akvakultúra Termelők Szövetségének (FEAP) elnökségi ülését a törökországi Bodrumban rendezték október 31. és november 1. között. A helyszín azért szokatlan, mert Törökország ugyan nem tagja az Európai Uniónak, de az európai szövetségnek igen. Az ülésen Courtney Hough, a FEAP igazgatója beszámolt az előző ülés óta eltelt időszak munkájáról, míg a magyar küldöttség – Dankó István, a minimális tagdíjat befizetők társelnöke és Tölg László, a Haltermelők Országos Szövetsége és Terméktanácsa munkatársa – számára a FEAP édesvízi bizottságának a programja volt érdekes, mivel e bizottság vezetője Tölg László.

Az ülés előtti utolsó pillanatban egy e-mailben érkezett meg az a tájékoztatás, amelyben tudatták, hogy november 4-én konferenciát szerveznek Brüsszelben, az európai kormorán-helyzet megoldása érdekében, kezdte mondandóját Tölg László. A konferencia fő szervezője a német Belvízi Halászati Szövetség, annak is elsősorban horgász tagjai voltak. Bár kevés volt az idő, de – köszönhetően Yvett Whitenak, a francia érdekképviselő vezetőjének – mód nyílt a Haltermosz és a FEAP számára egy-egy határozati javaslat Brüsszelbe küldésére. A munkatárs szerint a magyar álláspontot képviselték is.

Ami a FEAP határozati javaslatát illeti az európai kormorán-helyzettel kapcsolatban az az, hogy minden szakember elismeri és tudja, hogy a kormorán jelentős károkat

Halpiaci kínálat

Dankó István, a minimális tagdíjat fizetők társelnöke első alkalommal vett részt a FEAP soros ülésén, amelyről igen jó benyomásokkal érkezett haza. A társelnök hasznosnak ítélte, hogy megismerhette, hogyan is működik a FEAP, hiszen betekintést nyert a tagok döntéshozó mechanizmusába, a problémák megfogalmazásába, s a keresendő válaszok kialakításába. A FEAP hatékonyan működik, jó és hasznos, hogy a Haltermosz tagja a szövetségnek, mivel így sokkal nagyobb az esélyünk arra, hogy a magyar problémák is eljuttanak az Európai Unió döntéshozóihoz. Ilyen a kormorán kérdése, amely nem csak magyar probléma, hanem a többi, haltermeléssel foglalkozó tagországa is. A társelnök bíz abban, hogy készül egy olyan előterjesztés Brüsszel számára, amelyben ezt a kérdést mindenki megelégedésére megoldják. Ha ugyanis marad minden a régi-ben, akkor négy-öt év múlva nem lesz tógazdaság, amely megtermeli a halat, még a kormoránnak sem.

A társelnök szerint a többi tagországban, de a világ más pontjain – így Törökországban is – éppen azzal a problémával küzdenek a haltermelők, mint mi idehaza. Nevezetesen az árkérdésről van

szó, természetesen itt már nemzetközi piaci szinten folynak a viták. A viták akkor rendezhetők, ha van olyan hely, ahol leülhetnek a felek egymás érveit meghallgatni. A FEAP erre is kiváló fórumot teremt. Az érdekegyeztetéseket akkor lehet megtenni, ha egy átfogó szervezethez tartozunk, mondta a társelnök. A tengeri halászat szerepe csökken a világban, ezért az édesvízi haltermelésnek fel kell készülnie azokra a kihívásokra, amelyek az elkövetkezendő hónapokban, években várnak a termelőkre. Várhatóan növekedni fog a belvízi akvakultúra jelentősége, éppen ezért kötelesek vagyunk gondoskodni arról, hogy akár technológiaváltással, akár piaci előkészítéssel eljussunk odáig, hogy gazdaságosan, jó minőségben és hatékonyan működtessük a gazdaságainkat.

A magyarok helyzete is egyre erősödik a szervezeten belül, jelentette ki a társelnök. Érzékenyek a magyar haltermelők problémáira is, és fontosnak tartják, hogy a szervezetben minél több termelő legyen jelen, mert így nagyobb a FEAP súlya. A szervezet a saját növekedését látja abban, ha minél több a tagja, és több gazdálkodó szervezet érdekeit képviselhetik.

okoz az édesvízi haltermelőknek. Több hazai tógazdaságban jelentkezett az az eddig nem jellemző probléma, hogy a halastavakból nagyobb számú ivadék tűnt el, mint a korábbi években. Ennek az a következménye, hogy sokkal nagyobbra nőttek az adott korosztályok, tudunk 50–60 dekagrammos kétnyaras pontyállományokról, ami gyakran a megszokott súly kétszerese. A takarmány tehát hasznosult, de a darabszám lényegesen kevesebb, s mindez a kormorán

rovására írható. A másik probléma az, hogy nincs pontos adat arról, hogy mennyi kárkatonna él Európában. A mérési módszerek ugyanis nem egységesek, nincsenek szinkronszámlálások, amelyekkel a vándorló állományok felmérhetők volnának. Ebből adódóan az egyes tagországok nem tudják, hogy milyen állomány-szabályozást irjanak elő.

A FEAP elnökségi határozat célja egy, az Európai Unió valamennyi tagállamára nézve közös állomány-szabályozási terv elkészítése. Ugyanakkor a nem uniós tagországokra is nyomást kellene gyakorolni ez ügyben, például Oroszországra, Ukrajnára, Izraelre, mivel ezektől az országoktól sincs pontos adat a kormoránállomány nagyságáról. A kormorán vándorol, nincs tekintettel a politikai országhatárookra, s ha éhes, akkor azt a halat eszi, ahová éppen megérkezett. A probléma tehát nagy és összetett, s Európai Unió szinten kell valamit lépni, legkésőbb jövő év tavaszáig.

A Haltermosz álláspontjában megfogalmazódott, hogy azon tagországok, amelyek nem hajlandók a közös lépést megszavazni, azok fizessenek a madárkártétel-enyhítést. Tölg László úgy fogalmazott, hogy szívesen eltartják a magyar haltermelők az „idegen” kormoránt, de tudományosan megalapozott vélemény az, hogy a vándorló állomány lényegesen nagyobb kárt okoz, mint a Magyarországon fészkelő állomány, amelyet

Törökország területén a haltermelés kezdete még az ókorra datálódik. Két kontinens – Ázsia és Európa – találkozik Törökországban, s négy tenger – Fekete-, Márvány-, Egei- és Földközi-tenger – három oldalról mossa a partokat. Ez a természetes gazdagság adja a legfőbb kihívást az akvakultúra fejlesztésére is, hiszen a négy tenger környezete, biológiai gazdagsága, sótartalma, hőmérséklete különbözik egymástól. Ugyanakkor a szárazföldi természetes vizek is jelentős mértékűek: 175 kilométer folyó, egymillió hektár természetes tófelület, 170 ezer hektár víztároló, vízgyűjtő medence, 70 ezer hektár lagúna, és 700 kisebb víztározó található az országban.

A törökök 2006-ban 662 ezer tonna halat – ebben a tengeri, a belföldi és a tógazdasági haltermelés is benne foglaltatik – értékesített a piacokon. Ez a mennyiség 21,5 százalékkal haladta meg az előző évi teljesítményt. A tógazdasági termelés 25 százalékot tesz ki, amely 9 százalékos növekedés az előző évihez képest. A halak többségét, 70 százalékat a négy tengerből fogják. A tógazdasági termelés az egyik leggyorsabban fejlődő ága a török halászatnak, amit jól érzékeltet, hogy míg 1986-ban alig haladta meg a termelés mértéke a 3 ezer tonnát, addig 2006-ban – húsz évvel később – már 129 ezer tonnánál tartanak. A főbb halfajok a szivárványos pisztráng, a tengeri keszeg, a tengeri süllő, a tengeri pisztráng és a kagylók. A török halexport is jelentős, 2006-ban 260 millió dollár volt az exportbevételük. Legfontosabb piacaik az Európai Unió, Dél-Korea, Ciprus, Libanon és az Egyesült Államok. A törökök úgy tartják, hogy a hal az egészséges választás, vagyis a hal és a tenger gyümölcsei rendkívül fontos szerepet játszanak az egészség megőrzésében. Ezért az egy főre jutó éves halfogyasztás meghaladja a 40 kilogrammot.

képesek a magyar haltermelők ellenőrzés alatt tartani. A vándorló madarakkal nehéz mit kezdeni, ezért is született ez a javaslat.

A FEAP Édesvízi Bizottságának ülésén, a magyarokon kívül, a cseh és a hollandok képviseltették magukat. Cseh kollégák mondták, hogy lóttak olyan kormoránt, amelyet Magyarországon gyűrűztek meg, de ugyanígy bejön a halastavaikra a dán, a holland vagy a német kormorán, ami igazolja a vándorló életformát. Csak akkor kezdhetünk az állományokkal valamit, ha mindenképp közösen tesz az ügy megoldása érdekében, vagyis uniós hatáskörben kell a problémát kezelni, s tagországokként tisztában lenni az állományok nagyságával. A november 4-ei konferencián olyan állásfoglalás született, hogy az uniós szintű állományfelmé-

Fotó: Tólg László

Intenzív sügértelep

résen túl az EU pénzforrást is biztosítson az állomány felméréséhez és a ritkításhoz.

Az édesvízi bizottság ülésének további napirendjén a halbetegségek szerepeltek. Két halbetegségről – a ponty tavaszi virémia betegségéről és a KOI herpeszvírusról – van szó. A tavaszi virémia esetében egyedül Magyarország volt azon az állásponton, hogy ne vegyék le a bejelentési kötelezettség alá vont halbetegségek listájáról, de többségi szavazat alapján mégis lekerült. A halegészségügyi rendelet azonban azt is kimondja, hogy ha egy tagországban az elmúlt két évben nem észlelték ezt a betegséget, akkor kérhetünk tagállamra szóló mentességet, vagyis azt, hogy az adott ország pontállomá-

nya nem fertőzött. Ezt az eljárást Magyarország elindította Brüsszelben – november 1. volt a beadási határidő – mivel Magyarországon vizsgálatokkal igazolhatjuk, hogy legalább tíz éve nem fordult elő tavaszi virémia betegség. Hogy valóban megkapjuk-e a mentességről szóló igazolást Brüsszeltől, azt ma még nem tudni.

A másik betegség a KOI herpeszvírus, amely Lengyelországtól Szlovéniáig megtalálható. Magyarországon még nem észlelték a vírus jelenlétét, de annak érdekében, hogy ezt laboratóriumi vizsgálatokkal igazoljuk, mentesítési programot kell indítanunk. A szövetség októberben már dolgozott ezen a programon, s az FVM-mel közösen minden bizonnyal sikeresen meg is valósul a tervezett mentesítési eljárás. Ehhez is legalább két év szükséges, mert ez után kapható meg a mentességi igazolás Brüsszeltől.

A harmadik napon technikai kiránduláson vett részt a bizottság. Ennek keretében ketreces tengeri halnevelést láthattak a résztvevők. Két tengeri keszeget (Spanyolországban dorádónak hívják) nevelő telepre – az egyik norvég, a másik török kivitelezésű – kalauzolták a házigazdák a vendégeket. A 30 méter átmérőjű, 16 méter mély ketrecekben igen nagy sűrűségben élnek a halak. Egy kilogramm halhús előállításához 1,9 kilogramm takarmányt használnak fel. Mindent számítógép vezérel, így percenként pontos adatokkal szolgálnak a hal fejlődéséről. A piaci méret 25–30 dekagramm, s igen ízletes, keresett és drága halfajról van szó. De a törökök arról panaszkodtak, hogy bár igen drágán megoldották az intenzív nevelést, a keszeg piaci ára másfél hónap alatt 1,5 eurót esett. A halár nagysága probléma ezen a piacon is.

H. Gy.

Török halászhajó kifut a tengerre

Szakmai tapasztalatok Szardíniáról

Szardínia, 2008. 9. 7–14. Mint minden út előtt, most is izgatottan, nagy várakozással készültünk az új élményekre. A természetes vízi tagozat szokásos őszi szakmai útját Szardíniára szervezte, mert többet szerettünk volna megtudni a sziget halászatáról, halfeldolgozásáról, s nem utolsósorban turisztikai látványosságairól. Gépünk hajnalban indult Bécsből, ez kissé hosszabbá tette az utazást. A landolás során olyan érzésünk volt, mintha már jártunk volna itt, s rájöttünk, hogy mindannyian Máltára gondoltunk.

Az összehasonlítások az egész hét folyamán tartottak s igen sok párhuzamot találtunk. A rengeteg szikla, a kaktuszok, a vörös talaj, a déli stílusú építkezés jellegzetességei már a gépről jól látszottak.

Még mielőtt elfoglaltuk volna szállásunkat, egy kagylótelep feldolgozójában fogadtak minket. Annak ellenére, hogy vasárnap volt, az üzemet munka közben tekinthettük meg. A lagúna vízében nevelt kagylókat többszöri átmosás és éheztetés után kicsomagolják és frissen szállítják az ország minden részébe, a környező országokba is. Az üzem jól felszerelt, korszerűen gépesített egység, de a magyar állategészségügy valószínűleg nem engedné hosszan üzemelni. A kagylókat ivadéknevelő telepekről vásárolják, helyben csak az utónevelés és a feldolgozás, vagy inkább válogatás történik.

ve mértük fel, mennyire szegény az országnak ez a része. Csak kanyargó keskeny utak és az „erdei” vasút. A harmadik nap egy halfeldolgozó telepet tekinthettünk meg, ahol igen széleskörű tevékenység folyik. Alapvetően a lagúnákba kiúszó vagy a tengerbe viszaúszó halak feldolgozására épült, de a nyílt tengeren fogott halak is bekerülnek az üzembe. A kardhaltól a kagylókig, a garnéláig, a vörös sügértől az angolnáig mindenféle hal megtalálható a telepen.

A legérdekesebb termék egy tradicionális szardíniai kaviár volt. A cefalo nevezetű növényevő hal ikrájából készül, amely kinézetre az amurhoz hasonló. Már a hal fogása is muris, mert a mellig érő vízben a tere-lőrácok közé a becsalogatott halat búvárszemüvegben, búvárruhában pusztá kézzel dobálják a tartószákokba. Kissé hihetetlen

FOTO: SZILÁGI GÁBOR

Kagylósors

A halszaküzletben a friss halféléken kívül saláták és egyéb készletek is színesítették a palettát. Az üzem étermében végeztek egy pazar ebéddel búcsúztattak bennünket, a tenger minden gyümölcsét megtalálhattuk a menüben.

A következő nap ígérezte a program szerint a legérdekesebbnek. A tengeri halászatból kaptunk volna ízelítőt, mégpedig élesben, testközelből. Ez elmaradt, mivel ez időben halászati tilalom volt érvényben, amit tudomásul vettünk, azt azonban kevésbé, hogy miért ekkor vált ez ismertté a szervezők számára. Ennek ellenére így is talán a legszebb napi programot tudhattuk magunk mögött estére. Kárpótlásul ugyanis a tengerpart legizgalmasabb barlangjait, öbleit, zátonyait csodálhattuk meg a hajón elfogyasztott szerény halászebed mellett.

Az ötödik nap egy pásztorfarm életébe tekinthetett be a csoport, ami szintén sok érdekességgel szolgált, ízelítőt adva a helyi lakosság mindennapjaiból. Az utolsó nap a sziget fővárosában és környékén telt el, megismertette velünk Szardínia történelmének néhány érdekes momentumát. A több ezer éves kőből épült erődítmények egyedülállóak a világon, s az egyiptomi építkezéshez igen közel állnak.

Szardínia halászati kultúrája s halfogyasztási szokásai sokkal színesebbek a hazainál, így sok érdekességgel szolgáltak a szakmai út során, bár az igazi tengeri halászat megtekintéséről ismét le kellett mondanunk. Összességében, ismét ismeretekkel és élményekkel gazdagon tértünk haza a természetes vízi szekció éves hagyományos szakmai útjáról, s már tervezgetjük a következő év úti célját.

Szilági Gábor

Ez a kard már nem öklel fel senkit

Szállásunk nagyon kellemes körülmények között, de távol minden nagyobb településtől a sziget közép-keleti részén volt egy tengerparti kis faluban. Innen indultunk a napi túráinkra. A második napon egy keskeny nyomtávú vasúttal zötyögtünk kb. 3,5 órát a sziget belseje felé, majd vissza, miközben gyönyörködtünk a szép, érdekes, de mégis sivár tájban, s a nap végére meglepőd-

volt az indok, miszerint a halat nem akarják megsérteni, de ezt a későbbi bánásmód nem igazolta: nem volt éppen kíméleteselem nevezhető. Az ivari szétválogatás után történt a feldolgozás, melynek során a halnak minden részét felhasználják. A nőstények petefészket egyben eltávolítják, szárítják, füstölik, majd így, egészben értékesítik, kilogrammonként akár 30–35 eurós áron.